

EUROPOS BENDRIJŲ KOMISIJA

Briuselis, 27.01.2005
KOM(2005)13 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS TARYBAI

Jungtinės užimtumo ataskaitos 2004–2005 m. Projektas

{SEC(2005)67}

SANTRAUKA

Šis jungtinės užimtumo ataskaitos projektas (JUA) yra „įgyvendinimo paketo“ dalis, jis pridedamas prie Komisijos 2005 m. pavasario ataskaitos atsižvelgiant į Lisabonos strategijos vidurio laikotarpio peržiūrą. Tai yra atsakymas į 2004 m. pavasario Europos Vadovų Tarybos kvietimą Tarybai ir Komisijai pateikti glaustą ataskaitą apie Europos užimtumo gaires ir Tarybos rekomendacijas 2005 m. susirinkime.

Ankstesnės darbo rinkos reformos sustiprino užimtumo atsparumą ekonomikos sulėtėjimui. Kompensaciniai veiksniai taip pat suvaidino savo vaidmenį, keldami darbo našumą kai kuriose palyginus neturtingose valstybėse narėse. Kitais atžvilgiais, pastaruoju metu buvo mažai pasiekta pažangos trijų Europos užimtumo strategijos (EUS) tikslų srityje, o būtent: visiškas užimtumas, darbo kokybės ir našumo gerinimas, socialinės sanglaudos ir įtraukimo stiprinimas.

- Bendras stabilumo lygis buvo 63 % nepaisant augančio procento moterims, o pastaruoju metu, ir vyresniems darbuotojams. Lisabonos keliamas tikslas iki 2010 m. pasiekti 70 % vis labiau atrodo nepasiekiamas. Didžiausia praraja nuo numatomo 2010 m. 50 % tikslo skiria vyresnių darbuotojų užimtumo lygį, kuris 2003 m. šiek tiek viršijo 40 %, o tuo tarpu pažanga siekiant 60 % moterų užimtumo sulėtėjo.
- Darbo našumo augimas labai smarkiai nukrito. Būtina užtikrinti priešingą tendenciją. Pasiekimai darbo kokybės gerinimo srityje yra nevienalyčiai. Sinergijos tarp darbo kokybės ir našumo nėra pakankamai išnaudotos.
- Ekonomikos sulėtėjimas iškėlė socialinio įtraukimo svarbą, o plėtra padidino aplinkybių visoje ES sudėtingumą ir įvairovę, ypač nacionalinio ir regioninio užimtumo ir nedarbo aspektu.

ES sugebėjimas tuo pat metu paskatinti užimtumo ir našumo augimą priklausys nuo tolesnių struktūrinių reformų ne tik darbo rinkoje, bet ir paslaugų, produktų ir finansinėse rinkose. Šiuo metu jį riboja maža vidaus paklausa ir makroekonominis prisiderinimas dėl pasaulinio ekonomikos disbalanso.

Kalbant apie darbo rinką, yra būtina padidinti darbo našumą ir pakelti, visų pirma, vyresnių darbuotojų užimtumą. Ši ataskaita patvirtina Laikinos darbo grupės užimtumo klausimams ataskaitos išvadas, kad veikla turi būti nukreipta į keturis prioritetus: didinti darbuotojų ir įmonių prisitaikomumą, pritraukti kuo daugiau žmonių į darbo rinką ir juos išlaikyti joje, vis efektyviau investuoti į žmogiškąjį kapitalą ir visą gyvenimą trunkantį mokymąsi bei užtikrinti veiksmingą reformų įgyvendinimą per geresnį valdymą.

Pateikiamas šalių narių atsako į joms skirtas konkrečias rekomendacijas įvertinimas. Tačiau tai nėra visos politikos ar sistemos atitinkamose srityse įvertinimas.

Atsakydamos į Užimtumo gaires ir rekomendacijas, valstybės narės numatė tokias veiklos kryptis:

- Finansinėmis priemonėmis siekti, kad apsimokėtų dirbti
- Reformuoti valstybines įdarbinimo įstaigas
- Sukurti ir peržiūrėti visą gyvenimą trunkančio mokymosi strategiją
- Palengvinti verslo įmonių steigimą ir plėtrą

Be to, rimtai ketinama:

- užtikrinti darbuotojams palankų uždarbį ir kitokį darbo apmokėjimą
- Skatinti lankstumą kartu su saugumu darbo rinkoje, nors segmentacijos pavojus vis dar egzistuoja
- Skatinti vaikų priežiūros ir kitų priežiūros rūšių paslaugas siekiant padidinti moterų užimtumą
- Stiprinti aktyvios darbo rinkos politiką, nors atrodo, kad, kylant nedarbo lygiui, ypač jaunų žmonių, šių pastangų nepakanka
- Spręsti socialiai nuskriaustų žmonių problemą darbo rinkoje

Daug mažiau dėmesio numatyta šioms veiklos kryptims:

- Kurti aktyvaus senėjimo strategijas
- Didinti bendrų investicijų į žmogiškąjį kapitalą mastą ir efektyvumą, mažinant nebaigusių vidurines mokyklas jaunuolių skaičių ir plečiant žemą kvalifikaciją turinčių žmonių mokymą
- Spręsti skirtingo darbo užmokesčio dėl lyties problemą
- Spręsti nuslėptojo darbo problemą
- Numatyti ir valdyti ekonomikos restruktūrizavimą

Reikia įveikti prarają tarp užimtumo prioritetų ES mastu ir įgyvendinimo valstybėse narėse. Būtina, kad valstybių narių piliečiai laikytų ES tikslus savais ir kad jie suvoktų, kad ES įsipareigojimus reikia paversti veiksmais nacionaliniu ir vietiniu lygmenimis. Ypač svarbu bendradarbiauti, įgyvendinant reformas, apibrėžti nacionalinius tikslus ir skirti reikiama finansavimą.

Nacionaliniams veiksmų planams dėl užimtumo (NVPU) turi būti suteikta daugiau politinio teisėtumo, jie turi būti sudėtinė sprendimų priėmimo proceso dalis. Daugelio naujų valstybių narių atsakas teikia vilčių. NVPU skaidrumą ir aiškumą būtina labiau sustiprinti siekiant abipusės galimybės mokytis ir pačiose valstybėse narėse, ir visoje ES.

EUS vaidina lemiamą vaidmenį įgyvendinant Lisabonos strategijos užimtumo tikslus. Būtina, kad ji taptų dar aiškesnė. Tarpinė peržiūra suteikia galimybę pabrėžti jos reikšmę visais lygiais, supaprastinti koordinavimą ir nukreipti jėgas į įgyvendinimą.

1. JUNGTINĖS UŽIMTUMO ATASKAITOS 2004–2005 M. VAIDMUO

Paskelbus Jungtinę užimtumo ataskaitą 2003–2004 m. (JUA) ir Laikinos darbo grupės užimtumo klausimams ataskaitąⁱ, 2004 m. pavasario Europos Vadovų Taryba paragino siekti realios pažangos įgyvendinant Europos užimtumo strategiją (EUS). Europos Vadovų Taryba paskelbė apie savo ketinimą peržiūrėti pasiektą pažangą ir paprašė pateikti glaustą ataskaitą 2005 m. susirinkime. Lisabonos strategijos aukšto lygio grupė pabrėžė, kad būtina įgyvendinti šias rekomendacijas.

Nacionaliniai veiksmų planai dėl užimtumo (NVPU), pateikti 2004 m. rudenį ir pagrįsti Užimtumo gairėmis ir rekomendacijomis, yra pagrindinis šios ataskaitos informacijos šaltinis. NVPU pirmą kartą pateikė valstybės narės, kurios į Europos Sąjungą įstojo 2004 m. gegužės 1 d. Prie šios ataskaitos pridėtame Komisijos darbuotojų darbiniam dokumente išsamiau įvertinama pažanga užimtumo ir politikos įgyvendinimo srityse.

Ši ataskaita yra sudėtinė Komisijos „įgyvendinimo paketo“ dalis, apimanti įgyvendinimo ataskaitas dėl bendrų ekonominės politikos gairių ir vidaus rinkos strategijos, kurios prisidės prie 2005 m. Lisabonos strategijos vidurio laikotarpio peržiūros.

2. EKONOMINIS KONTEKSTAS IR PAŽANGA SIEKiant ES UŽIMTUMO TIKSLŲ

Pagal EUS valstybės narės įsipareigoja puoselėti tris tarpusavyje susijusius visaapimančius tikslus išlaikant pusiausvyrą: visiškas užimtumas, darbo kokybė ir našumas, socialinė sanglauda ir įtraukimas.

Po teigiamo ekonominio augimo laikotarpio 1997–2001 m. darbo rinką paveikė sulėtėjimas, ir pažanga, siekiant ES užimtumo tikslų, sumažėjoⁱⁱ. Ekonomikos atsigavimas yra būtinas, bet to nepakaks. Pagrindinis Europos ekonomikos potencialas priklauso nuo jos sugebėjimo tuo pat metu skatinti užimtumo ir našumo augimą. Tai priklausys nuo tolesnių struktūrinių reformų ne tik darbo, bet ir paslaugų, produktų ir finansinėse rinkose.

Būtina pagerinti darbo rinkos veiklą, pagerinti darbo kokybę, spręsti socialinės atskirties ir regioninių skirtumų problemą norint įdarbinti kuo daugiau žmonių, išlaikyti juos darbo vietose ir padidinti našumą. ES privalo sustiprinti savo pastangas ir visiškai išnaudoti sinergijas tarp trijų ES užimtumo tikslų, taip pat tarp EUS ir veiksmų socialinio įtraukimo srityje.

UŽTIKRINTI VISIŠKĄ UŽIMTUMĄ

Kad 2010 m. būtų pasiektas ES 70 % užimtumo tikslas, Europoje reikia sukurti daugiau kaip 22 milijonus darbo vietų. 2005 m. ES nepasieks tarpinio 67 % užimtumo lygio, ir, jeigu nebus žymiai daugiau teigiamų tendencijų, 2010 m. tikslas nebus pasiektas.

Dėl užsitęsusio ekonominio smukimo bendras užimtumo lygio augimas sustojo – 2003 m. ES25 lygis buvo 63 % (55 % moterims ir 40 % vyresniems darbuotojams). Tačiau ankstesnės darbo rinkos reformos sustiprino užimtumo atsparumą. Gryniaisiais skaičiais per pastarąjį nuosmukį ES15 darbo vietų nesumažėjo, tačiau per 1992–1993 m. recesiją buvo panaikinta daugiau kaip 3 milijonai darbo vietų. Pastaraisiais metais naujosios valstybės narės pasiekė

pakankamai didelį ekonomikos augimą, tačiau jį tebelemia ženklus našumo didėjimas, o užimtumo augimas yra labai nedidelis arba neigiamas.

1 lentelė: Bendro užimtumo lygis

<i>Pažangos nuo 1997 m. greitis</i> <i>Lygis 2003 m. (%)</i>	<i>Mažas</i>	<i>Artimas vidurkiui</i>	<i>Didelis</i>
> 70	DK	SE, UK	NL
65-70		AT, CY, DE, PT	FI, IE
< 65	CZ, EE, LT, MT, PL, SI, SK	BE, EL, FR, LU, LV	ES, HU, IT

2003 m. moterų užimtumas augo, tačiau pažanga sulėtėjo. Kad būtų pasiektas ne mažiau kaip 60 % tikslas, iki 2010 m. kiekvienais metais būtina palaikyti vidutinį metinį moterų užimtumo lygį, užfiksuotą nuo 1997 m.

2 lentelė: Moterų užimtumo lygis

<i>Pažangos nuo 1997 m. greitis</i> <i>Lygis 2003 m. (%)</i>	<i>Mažas</i>	<i>Artimas vidurkiui</i>	<i>Didelis</i>
> 60	DK	AT, FI, PT, SE, UK	CY, NL
55-60	CZ, EE, LT, SI	DE, FR, LV	IE
< 55	MT, PL, SK	BE, EL, HU	ES, IT, LU

Nepaisant akivaizdžios pažangos, 50 % vyresnių darbuotojų užimtumo tikslas yra dar toli. Jeigu šis rodiklis labai ženkliai nepadidės, bendro 70 % užimtumo tikslas bus nepasiekiamas.

3 lentelė: Vyresnių darbuotojų (55–64 metų amžiaus) užimtumo lygis

<i>Pažangos nuo 1997 m. greitis</i> <i>Lygis 2003 m. (%)</i>	<i>Mažas</i>	<i>Artimas vidurkiui</i>	<i>Didelis</i>
> 50	CY, EE	PT, SE	DK, UK
40-50	EL	CZ, ES, LT	FI, IE, LV, NL
< 40	AT, DE, PL, SI, SK	BE, IT, LU, MT	FR, HU

Ekonomikos atsigavimas ES įgavo pagreitį, tačiau 2004 m. užimtumo augimas buvo silpnas, todėl 2005 m. perspektyvos yra kuklios. Užimtumo augimas – kaip ir ekonomikos – pirmiausia priklausys nuo vidinės ir išorinės paklausos pokyčių, JAV ekonomikos disbalansas gali atlikti stabdžio vaidmenį.

DARBO KOKYBĖS GERINIMAS IR NAŠUMO DIDINIMAS

Nors darbo našumo augimas yra būtinas ES konkurencingumui ir tvariam augimui užtikrinti, ES 15 jis smarkiai nukrito. Dešimto dešimtmečio pradžioje ES15 aplenkė JAV, tačiau nuo to dešimtmečio vidurio padėtis pasikeitė. Jeigu JAV sugebėjo aukštą užimtumą derinti su našumo augimu, Europos Sąjungoje užimtumo augimą lydėjo našumo mažėjimas. Galbūt darbuotojų skaičiaus padidėjimas sektoriuose, turinčiuose žemesnį našumo laipsnį, suvaidino tam tikrą vaidmenį, tačiau našumo sumažėjimas rodo, kad ES ekonomika turi daugiau sudėtingų problemų ir negali skatinti bei įsisavinti naujovių.

4 lentelė BVP, užimtumo ir darbo našumo augimas (metiniai vidurkiai)

	1990-1996		1997-2000		2001-2003	
	ES15	JAV	ES15	JAV	ES15	JAV
1. BVP	1.5	3	3.2	4.1	1.0	2.5
2. Užimtumas	-0.4	1.6	1.9	2.1	0.4	0.5
3. Darbo našumas (vienam darbuotojui)	1.9	1.7	1.3	2.0	0.6	2.9
4. Darbo našumas per valandą	2.2	1.3	1.9	1.4	1.1	3.3

Našumo rodikliai ir varomosios jėgos visoje ES ženkliai skiriasi, tačiau naujose valstybėse narėse būdingas veržlus progresas.

5 lentelė Darbo našumo augimas ir lygis (vienam darbuotojui)

Metinis vidutinis realaus BVP augimas vienam darbuotojui (1997–2003) BVP vienam darbuotojui pagal PGP (perkamosios galios paritetą) 2003 m. (ES25= 100)	Mažas	Vidutinis	Didelis
≥ 110	IT	AT, FI, BE, FR, LU, NL	IE
75-110	ES	DE, DK, SE, UK	CY, EL, MT
50-75		PT	CZ, HU, PL, SI, SK
≤ 50			EE, LV, LT

Nors yra teigiamas ryšys tarp našumo ir darbo kokybės, naujausia pažanga, gerinant darbo kokybę, yra nevienalytė. Pereinamieji modeliai darbo rinkoje ir nuslėptojo darbo mastas labai skiriasi, daugeliui valstybių narių yra būdinga segmentacija. Yra didelių skirtumų tarp vyrų ir moterų uždarbio, kelerius metus išsilaiko vidutinis 16 % lyčių darbo užmokesčio skirtumas. Mažas apmokymuose dalyvaujančių suaugusiųjų skaičius yra problema – žmonės, kuriems labiausiai reikia kelti kvalifikaciją (mažos kvalifikacijos, vyresni darbuotojai ir MVĮ darbuotojai), turi mažiausiai galimybių tai daryti. Nelaimingų atsitikimų darbe skaičius – nors jis mažėja – tebėra didelis, o pažanga – netolygi.

SOCIALINĖS SANGLAUDOS IR ĮTRAUKIMO DIDINIMAS

Smunkant ekonomikai, nežymiai padidėjo nedarbas. Po stabilaus kritimo nuo 1997 m. ilgalaikis nedarbas taip pat padidėjo, ir pasirodė nerimą keliančių požymių, kad įsidarbinimo perspektyvos jauniems žmonėms, žemos kvalifikacijos darbuotojams ir kitoms pažeidžiamoms žmonių grupėms, kaip antai: neįgaliesiems, imigrantams ir mažumoms, kurie susiduria su kompleksiniais sunkumais, įskaitant diskriminacijos pavojų, vis blogėja.

Su šiomis problemomis reikia kovoti integruojant iš darbo rinkos išstumtus žmones, visų pirma, pasitelkus aktyvią darbo rinkos politiką, įgyvendinant minimalią socialinę apsaugą ir užtikrinant prieinamas socialines paslaugas.

Nors darbas yra geriausia apsaugos priemonė nuo socialinės atskirties, maždaug $\frac{1}{4}$ žmonių, gyvenančių prie skurdo ribos Europos Sąjungoje, turi darbą. Kokybiško užimtumo ir uždarbio, įgalinančio visavertiškai dalyvauti darbo aplinkoje ir visuomenėje, skatinimas, įskaitant galimybę mokytis, yra socialinio įtraukimo pagrindas.

Plėtra dar labiau paaštrino sanglaudos problemą. Regioniniai užimtumo ir nedarbo skirtumai yra plačiai paplitę, kai kuriuose regionuose nedarbas yra labai didelis. Regionai, kuriuose užimtumas mažas, paprastai pasižymi žemu našumo laipsniu.

3. GAIRIŲ IR REKOMENDACIJŲ ĮGYVENDINIMAS

2004 m. Tarybos rekomendacijos buvo nukreiptos į keturis veiksmų prioritetus, kuriuos apibrėžė Laikina darbo grupė užimtumo klausimams. Šioje dalyje pateikiama svarbiausių pastarųjų įvykių santrauka. Šios ataskaitos 1 priede pateikiamas kiekvienos valstybės narės pagal rekomendacijas parengtų veiklos kryptių įvertinimas. Vertinama, kaip įgyvendinamos konkrečios kiekvienai valstybei narei skirtos rekomendacijos pagal kategoriją. Bendra politika ar atitinkamos kategorijos sistemos nėra vertinamos.

3.1 DARBUOTOJŲ IR ĮMONIŲ PRISITAIKOMUMO DIDINIMAS

Lankstumo kartu su saugumu darbo rinkoje skatinimas

Valstybės narės vis labiau skatina pusiausvyrą tarp lankstumo ir saugumo darbo rinkoje, rengdamos diskusijas su socialiniais partneriais. Koreguojamas darbo laikas siekiant geriau patenkinti įmonių ir individualius poreikius. Suomijai ir Švedijai pabrėžiama būtinybė modernizuoti darbo organizavimą. Tačiau visoje ES nepakankamai sprendžiama darbo rinkos segmentacija, ir vis dar yra didelių skirtumų tarp sutarčių tipų, tarnybinės padėties ir amžiaus grupių. Visų pirma, dar daug reikia padaryti gerinant darbo organizavimą, sudarant sąlygas mobilumui ir darbo rinkos perėjimui, ypač jauniems žmonėms.

Dešimt naujųjų valstybių narių gavo konkrečias rekomendacijas dėl darbo teisės modernizavimo. Dauguma naujųjų valstybių narių įdiegia daugiau naujovių darbo laiko ir sutarčių srityse. Vis svarbiau propaguoti darbą ne visu etatu, ir tai laikoma svarbiausiu dalyku, tačiau ši galimybė yra išnaudojama nepakankamai. Darbo kodekso reformos įgyvendinimas Portugalijoje suteikia galimybę geriau kontroliuoti terminuotas darbo sutartis ir savarankišką darbą. Dėl didelio terminuotų darbo sutarčių skaičiaus artimiausioje ateityje ES reikės pradėti socialinį ir pakoreguoti tipinių pareigų apsaugos lygius, kad šios darbo vietos būtų patrauklesnės. Italija turi įgyvendinti pagrindinius reformos etapus, kurių tikslas yra užkirsti

kelių rinkos segmentacijai ir spręsti segmentacijos problemas. Veiksmų planai pradėti įgyvendinti tik Prancūzijoje.

Trims valstybėms narėms buvo konkrečiai rekomenduota modernizuoti darbo organizavimą ir skleisti naujoves. Tai yra pakankamai rimta problema, ypač MVĮ. Norint pasiekti tikrą pažangą, būtina bendradarbiauti su socialiniais partneriais. Paprastai už veiksmus, gerinant darbo sąlygas, atsiskaitoma vangiai, nors pageidautina numatyti nacionalinius tikslus sveikatos ir saugos srityse ir siekiant mažinti nelaimingų atsitikimų darbe skaičiųⁱⁱⁱ.

Verslo plėtros skatinimas

Valstybės narės iš esmės sutiko gerinti savo verslo aplinką, daugiausia dėmesio skiriant administracinių ir kontrolės kliūčių, steigiant naujas įmones, sumažinimui; mažiau dėmesio buvo skirta verslo plėtrai ir tvarumui. Danija, Nyderlandai ir Švedija kartu matavo reglamentų administracinę naštą.

Dešimčiai valstybių narių buvo pateikta konkreti rekomendacija. Universalių parduotuvių tinklo, internetinių paslaugų ir verslo konsultacinių tarnybų steigimas juda į priekį, tačiau pažangą smarkiai riboja menkos finansavimo galimybės ir mažos investicijos į naujoves bei tyrimus ir taikomąją veiklą. Todėl, nepaisant to, kad dauguma valstybių narių priėmė priemones verslininkystei ir savarankiškam darbui skatinti, šį darbą dar reikia tobulinti. Be to, reikia visiškai įgyvendinti planus sumažinti administravimo naštą, visų pirma sumažinant darbuotojų samdos reikalavimus.

Darbuotojams palankaus uždarbio užtikrinimas

2003–2004 m. bendras uždarbio kitimas atitiko našumo pokyčius ir kainų stabilumą vidutinės trukmės laikotarpiu, buvo dedamos pastangos ne darbo užmokesčio darbo sąnaudoms mažinti arba išlaikyti tokio pat dydžio.

Devynioms valstybėms narėms buvo pateiktos rekomendacijos dėl darbo užmokesčio pokyčių ir darbo užmokesčio derybų. Šalyse, kurioms buvo pateiktos konkrečios rekomendacijos, pastebima teigiamų pokyčių, tačiau šią pažangą reikia stebėti. Nepaisant raginimų sukurti užmokesčio nustatymo mechanizmą, Ispanija ir Italija neparodė didesnės iniciatyvos, ir ten atsakomybė perkelta ant socialinių partnerių pečių. Vokietijoje ši problema vis plačiau sprendžiama kolektyvinėms sutartims suteikiant daugiau lankstumo.

Keturiolikai valstybių narių buvo pateikta konkreti rekomendacija sumažinti ne darbo užmokesčio darbo sąnaudas. Veiksmų ėmėsi didžioji jų dalis, visų pirma darbdavio socialinės apsaugos srityje. Tačiau pažanga vis dėlto yra ribota, ypač daugelyje naujų valstybių narių.

Ekonomikos restruktūrizavimo numatymas ir valdymas

Daugelyje NVPU pabrėžiama būtinybė teigiamai kontroliuoti restruktūrizavimo procesą, ypač kolektyvinių priverstinių atostogų atvejais, bet dar reikia labai daug ką nuveikti. Pradėti įgyvendinti veiksmai, kurių tikslas padėti valstybinėms institucijoms numatyti ir koordinuotai reaguoti. Slovėnijoje sukurti „darbo fondai“, teikiantys paslaugas darbuotojams, kuriems gresia atleidimas dėl etatų mažinimo.

Penkioms valstybėms narėms buvo pateikta konkreti rekomendacija. Belgija, Prancūzija ir Portugalija paragino socialinius partnerius – daugiau ar mažiau sėkmingai – įgyvendinti veiksmingą mechanizmą sektoriuose ir vietiniu mastu.

Nuslėptojo darbo pavertimas legalių darbu

Pastangos paversti nuslėptąjį darbą legaliu yra epizodiškos. Prancūzija ypač ryžtingai siekia nuslėptąjį darbą geriau pagrįsti dokumentais.

Aštuonioms valstybėms narėms buvo pateikta konkreti rekomendacija. Teigiami pokyčiai buvo nustatyti Latvijoje. Didelį susirūpinimą kelia tai, kad šis klausimas daugelyje valstybių narių nelaikomas ypač svarbiu.

3.2 BŪTINYBĖ PRITRAUKTI KUO DAUGIAU ŽMONIŲ Į DARBO RINKĄ IR JUOS IŠLAIKYTI JOJE: DARBAS TURI BŪTI REALI GALIMYBĖ VISIEMS

Aktyvios darbo rinkos politikos(ADRP) stiprinimas

Pažanga, teikiant prevencines paslaugas bedarbiams, yra nevienalytė. Dešimt valstybių narių atitinka 25 % tikslą, numatytą ilgalaikiams bedarbiams^{iv} aktyvuoti, nors Austrijoje, Danijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje, Jungtinėje Karalystėje ir Slovėnijoje^v aktyvioje priemonėje dalyvavo mažiau žmonių nei pernai. Dešimt valstybių narių palyginamųjų duomenų nepateikė^{vi}.

Dvidešimčiai valstybių narių buvo rekomenduota modernizuoti valstybines įdarbinimo įstaigas (VII) ir pagerinti galimybes naudotis ADRP rezultatais, palengvinti socialiai nuskriaustų žmonių integraciją ir pagerinti profesinį bei geografinį mobilumą. VĮ tarnybos jau reformuojamos, bet ADRP – nepakankamai. Tai kelia ypač didelį susirūpinimą augančio nedarbo, ypač tarp jaunų žmonių, kontekste.

Kad dirbti apsimokėtų

Visos valstybės narės buvo aktyvios dėl šios politikos srities, tačiau rezultatai skirtingi. Daugelis išipareigojo sustiprinti bendrą mokesčių ir užimtumo lengvatų poveikį ir jo ryšį su aktyvavimu. Susiformavo akivaizdus išipareigojimas spręsti dirbančių neturtingųjų problemą taikant darbineis lengvatas ir didinant minimalų atlyginimą. Dar per mažai nagrinėjama darbo stimulų problema: jie nepakankamai įtraukiami į lengvatų sistemą, įskaitant reikalavimų lengvatoms gauti taisykles ir atitinkamus finansinius akstinus (pvz., transporto ir būsto išlaidos).

Penkiolikai valstybių narių buvo pateikta konkreti rekomendacija. Dauguma iš jų ėmėsi reikalingų veiksmų. Daugumai naujųjų, būtina pažanga siekiant sumažinti nuslėptąjį darbą. Kitoms svarbu reformuoti ligos ir invalidumo pašalpų sistemas.

Moterų užimtumo didinimas

Moterų užimtumo lygis auga, ir pagerėjo vaikų ir kitų priežiūros rūšių paslaugos.

Vyrų ir moterų uždarbio skirtumas išlieka stabiliai didelis, ir ši problema nepakankamai sprendžiama. Pusėje valstybių narių numatyti konkretūs tikslai^{vii}. Tik Švedijoje aiškiai suformuluota lyčių aspekto integravimo politika.

Septynioms valstybėms narėms buvo pateikta konkreti rekomendacija. Lyčių nelygybė užimtumo ir nedarbo prasme, kaip tikslas, yra iš esmės ignoruojama. Nors visuotinai

pripažįstama, kad darbo užmokesčio skirtumai dėl lyties yra rimta problema, yra mažai konkrečių tikslų ir veiksmų. Labai daug dėmesio sulaukė pusiausvyros tarp darbo ir asmeninio gyvenimo klausimas, tačiau per mažai dėmesio skiriama lygaus pareigų tarp vyrų ir moterų paskirstymo problema.

Visapusiškų aktyvaus senėjimo strategijų kūrimas

Nepaisant tam tikros pažangos, ES labai daug pritrūks iki numatyto 2010 m. vyresnių darbuotojų užimtumo tikslo, o įgyvendinama politika nepateisino lūkesčių. Užimtumo lygis ES dabar viršija 40 %, tačiau jis yra stabiliai mažas daugelyje valstybių narių, ypač tarp moterų.

Daugeliui valstybių narių buvo pateikta konkreti rekomendacija.

Siekiama suformuoti nacionalinę aktyvaus senėjimo politiką^{viii}, bet dažnai pasikliaujama dalinėmis priemonėmis mokesčių lengvatų ir pensijų reformų srityse, neskatinant anksti išeiti į pensiją, o ne platesnėmis galimybėmis įsidarbinti ir dalyvauti per visą gyvenimą, ypač jauniems žmonėms. Atrodo, kad labiau pasikliaujama pensijų reformų poveikiu (Prancūzija, Italija). Be to, kai kurios valstybės narės įsipareigodamos iš esmės apsiribojo trišalio socialinio dialogo pasiūlymais (Belgija, Liuksemburgas).

Imigrantų ir specialių poreikių turinčių žmonių integravimo skatinimas

Dar nepakankamai pripažįstamas migrantų ir specialių poreikių turinčių žmonių, pvz., mažumų ir neįgalųjų, potencialas, ir jų išskyrimas iš darbo rinkos tebėra problema.

Šešioms valstybėms narėms buvo pateikta konkreti rekomendacija. Kai kurios valstybės narės parengė savo strategiją, siekdamas įtraukti į darbo rinką visas nepakankamai dalyvaujančias grupes. Kuriama speciali politika migrantams ir mažumoms integruoti, sutelkiant dėmesį į asimiliaciją ir galimybę patekti į rinką, įskaitant kalbos mokymą, raštingumo programas arba profesinį orientavimą. Tačiau dažnai žmonės paliekami vieni su savo adaptacijos problemomis. Padėtis labai dažnai vaizduojama taip, kad tarsi patys romai arba migrantai būtų kalti dėl savo problemų.

3.3 DAUGIAU IR EFEKTYVIAU INVESTUOJANT Į ŽMOGIŠKĄJĮ KAPITALĄ IR Į VISĄ GYVENIMĄ TRUNKANTĮ MOKYMĄSI

Visą gyvenimą trunkančio mokymosi strategijų ir investicijų į žmogiškąjį kapitalą plėtotė

ES neteikia reikalingų „didesnių investicijų į žmogiškąjį kapitalą“. NVPU pateikiama mažai sisteminės informacijos apie išteklių kiekius ir efektyvų panaudojimą. Valstybės investicijos šioje srityje padidėjo nežymiai (5,1% 15 ES valstybių narių BVP). Jos svyruoja nuo 8,5 % Danijoje iki 3,9 % Graikijoje ir Liuksemburge.

Švedija, Suomija ir Danija pasiekia geriausių ES rezultatų bei jų investicijų lygis gerokai viršija ES vidurkį. Tačiau yra ir kita medalio pusė. Valstybėse narėse su menkesniais rezultatais yra tendencija investuoti mažiau ir vadovautis nepakankamai gerai parengtomis žmogiškojo kapitalo skatinimo strategijomis.

Kai pripažįstama, kad dalyviai privalo dalintis atsakomybe, nei viena valstybė narė netaiko iš tiesų visapusiško metodo. Kai kas priima mokesčių metodą, siekiant paskatinti darbdavius (ypač MVI) investuoti. Taip pat yra naudojami sektorių fondai (Belgijoje, Italijoje ir

Nyderlanduose). Kitose valstybėse narėse (Estijoje, Airijoje, Slovakijoje, Didžiojoje Britanijoje) svarstoma mokesčių reforma.

Septynioms valstybėms narėms buvo pateikta konkreti rekomendacija. Veiksmai vis dar yra planavimo ir plėtotės etape. Yra svarbu skatinti įgyvendinimą, nes daugelis minėtų valstybių vis dar privalo įdiegti sistemas ir pajėgumus tam, kad visiems būtų sutektos visą gyvenimą trunkančio mokymosi galimybės.

Platesnis dalyvavimas ir didesnė švietimo bei mokymosi sklaida

2010 m. ES nustatytas tikslas iki 22 metų jaunuoliams įgyti vidurinį išsilavinimą yra didelis iššūkis. Nuo 2000 m. ES vidurkis (76,7 % 2003 m.) beveik nepadidėjo. Egzistuoja dideli skirtumai nuo 94,1 % Slovakijoje iki 43 % Maltoje. Įvykdymo procentai taip pat yra labai maži Estijoje, Italijoje, Liuksemburge ir Portugalijoje.

Nepaisant daug žadančios naujausios pažangos, reikia toliau dėti pastangas tam, kad būtų pasiektas 2010 m. tikslas – mokymosi visą gyvenimą srityje dalyvautų 12,5% suaugusiųjų. Reikia tolesnių politikos reformų, siekiant paskatinti dalyvavimą daugelyje valstybių narių. Dalyvavimo procentai stabiliai didėjo nuo 2001 m. (7,9 %) iki 9,3 % dabartinio (2003 m.) lygio. Vis dėlto dalyvavimo lygis yra itin žemas Čekijoje, Graikijoje, Italijoje, Lietuvoje, Maltoje, Portugalijoje ir Slovakijoje, ir skiriasi priklausomai nuo amžiaus ir įgytų žinių.

Trūksta sistemingo išipareigojimo socialiai nuskriaustų žmonių padėčiai spręsti. Švedijos atvejis yra įsidėmėtina išimtis, kur savivaldybės privalo pasiūlyti vidurinį išsilavinimą visiems jaunuoliams iki 20 m. Vyresnieji gali įgyti kvalifikaciją dalyvaudami suaugusiųjų švietimo sistemoje, nes visi darbuotojai turi teisę gauti mokymosi atostogas.

Dvidešimčiai valstybių narių buvo pateikta konkreti rekomendacija. Kipras pertvarko gamybinės praktikos programas. Trūkstant gamybinės praktikos vietų Vokietija sudarė nacionalinį susitarimą su pramonės atstovais, siekdama užtikrinti, kad visi jaunuoliai, kurie pateikia prašymą dėl profesinio mokymo, gautų vietą, o Vengrija paskelbė apie žymų finansavimo padidėjimą suaugusiųjų švietimui.

Nebaigusių vidurinės mokyklos jaunuolių skaičiaus sumažinimas

Nepaisant to, kad yra pripažįstama klausimo svarba, veiksmai dažniausiai yra įgyvendinami tik iš dalies. Daugiausia politikos krypčių sudaro specialios priemonės, skirtos studentams, esantiems už pagrindinio švietimo ir mokymosi sistemos ribų, paremti.

Septynioms valstybėms narėms buvo pateikta konkreti rekomendacija. Nebaigusių vidurinės mokyklos jaunuolių^{ix} dalis šiek tiek sumažėjo (iki 15,9 % 2003 m.), gerokai daugiau nei 2010 m. 10 % tikslas. Nuo 2002 m. procentai padidėjo septyniose valstybėse narėse^x. Pažanga siekiant ES tikslo labai priklauso nuo pažangos Ispanijoje, Italijoje, Maltoje ir Portugalijoje, kurių lygiai yra žymiai žemesni ES vidurkio. Žymūs kritimai buvo pastebimi valstybėse narėse su aukščiausiais procentais, visų pirma Portugalijoje ir Maltoje (lygiams vis dar viršijant 40 %).

3.4 REFORMŲ VEIKSMINGO ĮGYVENDINIMO UŽTIKRINIMAS PER GERESNĮ VALDYMĄ

Partnerystės dėl reformos formavimas

Vykdam Lisabonos strategiją ir EUS reikia koordinuotos veiklos ir visuomenės įsitraukimo tam, kad būtų kuo geriau įgyvendinama reformos darbotvarkė, ypač ekonominių pokyčių valdymo srityje. Europos Vadovų Taryba kvietė valstybes nares sukurti partnerystę dėl reformos. Tuo metu kai daugelyje valstybių narių buvo priimti partnerystės metodai, Airija buvo tik vienintelė valstybė savo NVPU paminėjusi partnerystės dėl reformos kūrimą.

Nacionalinių veiksmų planų vaidmens ir aiškumo skatinimas

Siekiant poveikio, NVPU reikia suteikti politinio teisėtumo. Parlamentai dalyvauja nepakankamai, nes taikant patvirtinimo tvarką jų vaidmuo yra labai nežymus (įsidėmėtina Maltos išimtis). Ši nedidelė svarba gali būti viena iš priežasčių, paaiškinančių, kodėl į NVPU nėra įdedamas žymus pilietinės visuomenės indėlis ir teikiama parama.

NVPU – tai daugiausia sutrumpintos ataskaitos. Vis dėlto jų svarba daugelyje naujų valstybių narių, kuriose jos yra perspektyvesnės ir vaidina pagrindinį vaidmenį politiniame cikle, yra didesnė. Jos privalo tapti patrauklesnėmis ir lengviau platinamos (pvz., Belgijoje)

Nacionalinių įsipareigojimų ir tikslų apibrėžimas

Valstybėms narėms buvo rekomenduojama apibrėžti nacionalinius tikslus tam, kad juose atsispindėtų ES lygiu nustatyti tikslai. 2004 m. buvo padaryta keletas teigiamų žingsnių Ispanijai ir septynioms naujosios valstybės narės nustatant nacionalinius užimtumo tikslus^{xi}. Mažiau nei pusė valstybių narių užsibrėžė tikslus padidinti vyresnių darbuotojų užimtumo lygį. Prancūzija, Suomija ir Portugalija jau nustatė išėjimo į pensiją amžiaus tikslus, o Kipras apibrėžė naują tikslą. Didesnė dalis valstybių narių nustatė tikslus žmogiškojo kapitalo lygiui gerinti.

Tinkamumas, skaidrumas ir ekonominis efektyvumas skirstant finansinius išteklius

Reformos privalo remtis tinkamomis finansinėmis priemonėmis ir viešųjų lėšų efektyviu naudojimu. NVPU pateikiama informacija yra nepakankama. Į juos reikėtų įtraukti dabartines išlaidas, paskirstytas biudžetų lėšas ir planuojamas pagrindines priemones.

Beveik pusė valstybių narių pateikia tam tikrus lyginamuosius duomenis dėl ADRP išlaidų ir truputėlį mažiau – dėl žmogiškųjų išteklių investicijų^{xii}. Danija ir Kipras pagrįstai nušvietė padėtį, remdamiesi nacionaliniais duomenimis. Keletas valstybių narių^{xiii} pateikė finansinius duomenis, paskirstytus pagal gaires. Pabrėžiamas Europos socialinio fondo komiteto (ESFK) vaidmuo, tačiau ataskaitos pateikiamos netolygiai.

Didesnė abipusių mokymosi galimybių plėtra

Abipusės galimybės mokytis ir pasidalijimas patirtimi padeda efektyviau priimti sprendimus. Keletas valstybių narių lygina savo rezultatus užimtumo srityje su ES vidurkiu ir kitų valstybių rezultatais. NVPU retai remiamasi politikos krypties pavyzdžiais, paimtais iš kitų patirties. Naujojoje ES abipusio mokymosi programoje numatoma galimybė stiprinti šį pagrindinį elementą.

-
- i Jungtinėje užimtumo ataskaitoje (JUA) nagrinėjama valstybių narių pažanga įgyvendinant užimtumo gaires ir rekomendacijas, priimtas remiantis Sutarties 128 straipsniu. Visus Europos užimtumo strategijos dokumentus, įskaitant Laikinos darbo grupės užimtumo klausimams ataskaitą, ES gaires ir rekomendacijas bei 2004 m. Nacionalinius veiksmų planus dėl užimtumo (NVPU) galima rasti šiuo interneto adresu: http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_strategy/index_en.htm
- ii Išsamią pastarojo laikotarpio ES darbo rinkos tendencijų ir rodiklių analizę rasite Europos Komisijos tinklapyje „Užimtumas Europoje 2004 m.“
(http://europa.eu.int/comm/employment_social/employment_analysis/employ_en.htm). Naujausią makroekonominę informaciją rasite Europos Komisijos tinklapyje „2004 m. rudens ekonominė prognozė“ (http://europa.eu.int/comm/economy_finance/publications/european_economy/forecasts_en.htm). Šioje ataskaitoje pateiktų lentelių šaltiniai ir metodologija aprašyti pridedamame Komisijos darbuotojų darbiname dokumente.
- iii Danija, Kipras, Graikija, Prancūzija, Latvija, Portugalija ir Jungtinė Karalystė
- iv Belgija, Vokietija, Ispanija, Suomija, Italija, Liuksemburgas, Latvija, Švedija, Jungtinė Karalystė ir Prancūzija (remiantis 2002 m. duomenimis).
- v Slovėnijos duomenys dar turi būti patvirtinti.
- vi Kipras, Čekija, Estija, Airija, Malta, Nyderlandai, Lenkija, Portugalija, Slovėnija, Slovakija.
- vii Austrija, Kipras, Estija, Ispanija, Prancūzija, Vengrija, Airija, Italija, Lietuva, Latvija, Lenkija, Portugalija (Graikija nepatvirtino savo tikslo, nustatyto 2003 m. NVPU)
- viii Kipras, Čekija, Estija, Suomija, Prancūzija, Latvija, Nyderlandai, Portugalija, Jungtinė Karalystė.
- ix 18–24 m. jaunuolių, įgijusių nebaigtą vidurinį išsilavinimą ar mažiau ir toliau nebetęsiančių mokslų, procentinis dydis.
- x Belgija, Kipras, Čekija, Vokietija, Danija, Ispanija, Prancūzija.
- xi Kipras, Estija, Vengrija, Lietuva, Latvija, Slovėnija, Slovakija
- xii Austrija, Belgija, Vokietija, Estija, Suomija, Prancūzija, Vengrija, Airija, Italija, Lietuva, Latvija, Portugalija, Švedija.
- xiii Belgija, Ispanija, Vengrija, Airija, Lenkija